

Godišnja konferencija povodom obilježavanja Međunarodnog dana prava na pristup informacijama

22. rujna 2008., Zagreb

Novinari nemaju zašto slaviti. Idućeg ponedjeljka, na Dan policije, pred Kamenitim vratima prosvjeduju, zajedno s građanima s kojima dijele osjećaj nesigurnosti. Radi se o gotovo nevjerojatnoj akciji Hrvatskog novinarskog društva čijim je članovima prekipjelo, nakon što je premlaćen Dušan Miljuš. Bila je to poruka ne samo njemu, nego i meni, kolegama koji prate ovaj skup, budućim novinarima – pazite što pišete. Za početak, hvala, to znači da nas građani i dalje prate, usprkos svemu. Vidite i sami svakog dana kako tone naša najveća medijska kuća, navodno javna, na kojoj se sukob interesa jedne od vodećih urednica, Dijane Čuljak Šelebaj, godinama ne razjašnjava. S druge strane, samo postavljanje pitanje – postoji li na HTV-u mafija – kažnjava se opomenom pred otkaz, a ekspresno je kažnjen i vodeći novinar i urednik, zbog izjave na sjednici *Nacionalnog programa suzbijanja korupcije* na temu *Mediji i korupcija* da HRT-u nije u interesu raditi emisije o korupciji, osim ako se ne radi o jalovim akcijama premijera Sanadera.

To su okolnosti u kojima se nastavlja puniti Bijela knjiga pritisaka i napada na novinare. Da citiram dio iz uvoda: „Na djelu su sofisticirani oblici pritisaka na novinare koji otvaraju korupcijske teme, pa tako unutar redakcija u kojima rade, često ne mogu objavljivati takve priče, napredovati u karijeri ili ostaju bez posla.“ Početkom devedesetih pritisci, prijetnje i fizička sila većinom su se događali zbog istraživanja ratnih zločina i pljačke u pretvorbi i privatizaciji, a danas se ta lista proširila - na istraživanje korupcije u gospodarstvu, pravosuđu ili izvršnoj vlasti na svim razinama. A sumnji koje treba istraživati ima i previše.

Na primjer, donedavni šef Zagrebačkog holdinga u zadnjih je deset godina, prema podacima Porezne uprave Ministarstva financija, uz legalno stečene prihode u iznosu od 902.000 kuna postao vlasnik nekretnina vrijednih najmanje 18 milijuna kuna, bez ijednog kredita. Novinar koji je otkrio tu i druge priče sličnog kalibra, Hrvoje Appelt, redovito prima prijetnje. A Holding je financirao političke stranke i njihove kampanje – pa je tako i odrađena akcija „Sir i vrhnje“ kako bi, istina kratkotrajno, lansirala strančicu čiji su se šefovi potom uhlebili u Holdingu.

S druge strane, na državnoj razini HDZ odlučuje o preko stotinu milijardi kuna godišnje, a samo je na prošlim parlamentarnim izborima zamračio 10 milijuna kuna prihoda, a onda i devet milijuna kuna rashoda, i to prema nalazu Državne revizije. A u troškove kampanje se ne računa državni novac, to jest višak u državnom proračunu koji je podijeljen na zatvorenim sjednicama Vlade. Uvjeren sam da je preko 70 milijuna kuna tako pred izbore otišlo raznoraznim elementima Katoličke crkve, što možda ni ne bi bilo problematično, da to Vlada Ive Sanadera Prvog nije napravila na sjednicama kojima javnost nema pristupa, bez ikakvog opravdanja. Iako sam još prije izbora krenula provjeravati navode iz novina, ja do danas nisam primila niti dnevne redove sjednica Vlade zatvorenih za javnost prošle godine, a niti preko 600 odluka koje su tako donesene. Što se sve još skriva među njima? Nije točno da je ova Vlada otvorila informacije, kako kaže državni tajnik Antun Palarić, između ostalog i zato što se na skupu pojavila potpredsjednica Vlade Jadranka Kosor. Nje sada ovdje nema.

Korupcija je moguća jedino ako za nju znaju oni koji daju mito i oni koji ga primaju, neovisno o tome razmjenjuje li se novac, usluge ili roba. Što se više informacija širi, to je korupcija teža. Međutim, iako smo cijelo ovo vrijeme bombardirani raznim informacijama i akcijama poput Indeksa, Maestra, Gruntovca i Dijagnoza, što im je zajedničko, osim medijske pompe? Iako je medijima manipulirati ako se informacije puštaju kroz strogo kontrolirane filtere, tako se uostalom proizvodi teatralnost.

Istovremeno, iskustva novinara, kao i istraživanja GONG-a i Transparency International Hrvatska, pokazuju da se Zakon o pravu na pristup informacijama ne provodi. Ionako nije dovoljno dobar jer su mu i prije usvajanja izbijeni svi zubi. Ali, postoji zadnjih pet godina i pitam se - što još treba čekati? Zar je potrebno negativno izvješće Europske komisije u studenom? Nadam se da će vlasti i prije toga shvatiti da je provođenje prava na pristup informacijama u interesu svima, pa i njima.

Jelena Berković